

50 jaar actief Humanisme

kiezen vanuit inspiratie

Ideeëngoed en daadkracht

Op 31 mei 1945, drieëneenhalve week na de bevrijding, werd Humanitas opgericht. Krap negen maanden later volgde het Humanistisch Verbond. Daarmee was de basis gelegd voor het georganiseerd humanisme in Nederland.

De humanistische stroming groeit nog steeds. Naar schatting een kwart van de bevolking verklaart dat ze affiniteit heeft met het humanisme, dat zijn meer dan twee miljoen volwassen Nederlanders. Jaarlijks geven tweehonderdduizend mensen actieve steun aan humanistische organisaties. Vele honderdduizenden doen een beroep op voorzieningen als humanistische geestelijke verzorging en vrijwillige thuiszorg, volgen humanistisch vormingsonderwijs en luisteren of kijken naar humanistische uitzendingen.

Onder het motto 'Vijftig jaar actief humanisme - kiezen vanuit inspiratie' vieren beide organisaties hun jubileum. Met de gezamenlijke viering tonen Humanitas en Humanistisch Verbond hun verbondenheid en hun plannen om in de toekomst nog nauwer

VORMINGSONDERWIJS IN WINTERSWIJK

"Hanna Voor Ons"

"Hvo, hvo, hvo..." zingt een Marokkaanse jongen op de wijs van een carnavalsliedje, terwijl hij het klaslokaal van De Olm binnenloopt, een openbare school in Winterswijk. Wat is dat hvo? "Hanna Voor Ons", lachen de kinderen. Hanna Geerdes heet hun hvo-juf. Maar zonder gekheid, wat betekent het? "Humanistisch vormingsonderwijs." Een meisje legt uit: "Je kunt kiezen: godsdienstles of hvo." Nieuwsgierig kijken de kinderen toe hoe Hanna briefjes door het hele lokaal plakt. Op elk briefje staat een eigenschap. De kinde-

gevende van buiten de school komt. Dat geeft kinderen meer vrijheid, ze zitten niet zo vast in hun rol. Hvo hoort op een openbare school thuis, in elk geval als keuze." Gretig lopen de kinderen langs de briefjes. "Wat is behulpzaam?", vraagt een jongen. "Als je anderen helpt", antwoordt een meisje. "Ik ben druk, heel druk", stuiptert een jongen door het lokaal. "Ben jij tevreden?", vraagt een meisje aan haar vriendinnetje. "Ben ik vlot?", vraagt een jongen. Even denkt zijn buurman na, hij proeft de eigenschap: "Ja", zegt hij. "Ja", zegt "Hanna Voor Ons".

Hanna is dat cruciaal: "Soms is het moeilijk om kinderen te temperen. In het begin van het jaar doe ik stilte- en luisteroefeningen. Als de wereld bestaat uit mensen die niet naar elkaar luisteren, wat moet je dan nog." Terug in de kring. Hanna vraagt: "Wie heeft alleen goede eigenschappen opgeschreven?" Vier kinderen steken hun hand op. De rest dicht zichzelf wel een of twee slechte eigenschappen toe. "Zouden er mensen zijn met alleen slechte eigenschappen?" vraagt Hanna. "Nee", roepen de meesten. Een jongen denkt van wel: "Misschien iemand die al-

Kinderopvang:

"Wij vervullen een voortrekkersrol."

Uitvaartbegeleiding:

"Afscheid nemen is al zo erg, dus probeer het goed te doen."

Opvang van asielzoekers:

"Humanitas is soms het enige Nederlandse woord dat iemand kent."

Geestelijke verzorging in de psychiatrie:

"Sommige dingen die in mijn hoofd zitten zijn heel moeilijk uit te leggen."

Vriendschappelijk huisbezoek:

"Ik kom nooit buiten, want ik weet hier de weg niet."

bron, voor sommigen een baken op de achtergrond, voor anderen een intellectuele schatkamer. In deze krant staan verhalen over mensen die actief zijn in de humanistische beweging: vrijwilligers en betaalde krachten, jongeren en ouderen, mannen en vrouwen, overtuigd humanisten en gelovigen, gestudeerden en ongeletterden, oude en nieuwe Nederlanders. Verder aandacht voor de twee symposia die georganiseerd worden voor het jubileum en informatie over de vele loten aan de humanistische stam.

An alles twijfelen,
of alles geloven,
zijn twee even
gemakkelijke oplossingen,
die beide van
nadenken ontslaan.

Henri Poincaré

SYMPOSIUM 15 NOVEMBER

Zin in zorg

Humanitas en het Humanistisch Verbond organiseren een jubileumsymposium 'Zin in zorg', over de kwaliteit van zorg en over de motivatie van zorgverleners. De middag vindt plaats in

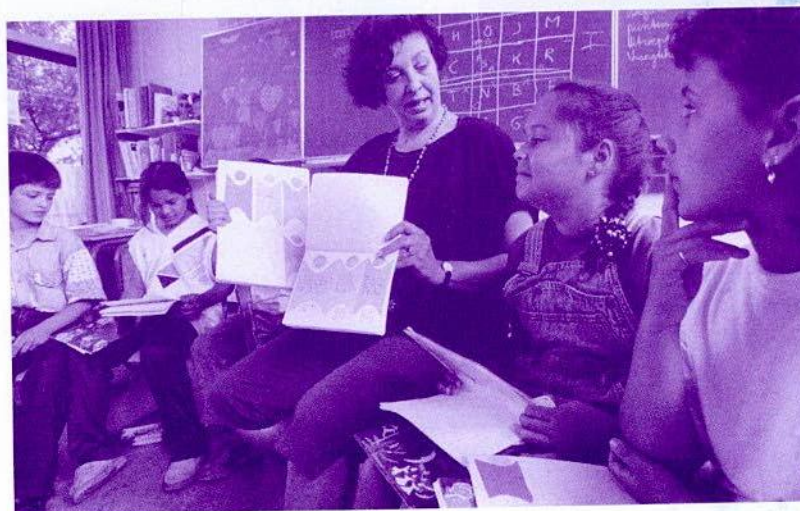
De Rode Hoed in Amsterdam. Terwijl de vraag naar zorg stijgt, treedt de overheid terug: de verzorgingsstaat maakt plaats voor de 'zorgzame samenleving'. Vrijwilligerswerk en ver-

zorging door familie en vrienden (mantelzorg) zijn geen extra's meer, Den Haag rekent erop, ze staan ingepland. Professionals krijgen te maken met een steeds hogere werkdruk en hun beroepspraktijk wordt steeds technischer. Tast dat hun motivatie aan? En is er nog wel plaats voor morele dilemma's, gevoelens van onmacht en verbondenheid met patiënten?

Ook de druk op georganiseerde vrijwilligers neemt toe: zij verlenen zorg aan een groeiend aantal alleenstaanden en ouderen voor wie er geen mantelzorg is. Daarnaast worden ze steeds meer verlengstuk van professionele zorg en krijgen ze te maken met hogere eisen. Hun werk wordt daardoor steeds minder 'vrijwillig'. Ondergraaft dit hun

motivatie? En wat betekent het voor hun band met de zorgvragers? Dan zijn er de familie, de vrienden en bekenden. Mantelzorg wordt steeds vanzelfsprekender en drukt vooral zwaar op de schouders van vrouwen. En wat te denken van het idee om mantelzorg fiscaal aftrekbaar te maken? Is dat het toppunt van verzakelijking of juist maatschappelijke erkenning voor belangrijk werk?

En tot slot de zorgvragers, om wie het allemaal begonnen is: maakt het uit of er een professional, een vrijwilliger of een verwant aan hun bed staat? En als zorgvragers in de nabije toekomst een budget krijgen waarmee ze zelf zorg inkopen, wat heeft dat dan voor gevolgen?

Achterhoek. hvo volgt ik toe", zegt ze, "aandacht voor levensbeschouwing en voor de morele ontwikkeling van leerlingen. Het is een voordeel dat een hvo-

Wat leren ze in de hvo-les? "Dat je elkaar moet laten uitpraten", "dat je elkaar moet begrijpen en elkaar niet moet uitlachen." Voor

ken je ouders heel veel en heb je daarom problemen, maar je hebt wel goede eigenschappen." Een lang meisje vertelt verlegen: "Toen ik nog in groep vier zat, had ik geen vriendinnen, maar ik had wel goede eigenschappen." Een ander meisje: "Ik ken een meisje dat door haar vader werd mishandeld. Ze liet het nooit merken, ze was altijd vrolijk." Hanna vraagt rond: "Kun je ook als je heel erge dingen meegemaakt hebt, vrolijk zijn en goede eigenschappen hebben?" "Ja", gilt de meerderheid. En dan gaat de bel. Teleurgesteld kijken de kinderen op, het thema is nog lang niet uitgeput. "Gaan we de volgende keer verder, juf?"

Een dompigerkerkerhol,
noch ijz'ren
keet'nen,
Kan ooit
de kracht
der geest
in boeien slaan.

*William
Shakespeare*

Sprekers, onder anderen: Lies Claes (vrijwillige thuiszorg en hoofdbestuurslid van Humanitas) en Henk Rengelink (voormalig directeur van de Amsterdamse GG&GD en oud-voorzitter van Humanitas). De middag wordt geopend door Paul Cliteur, voorzitter van het Humanistisch Verbond, en staat onder leiding van Humanitas-voorzitter George Brouwer.

Datum: 15 november, van 13.00 – 17.00 uur.
Toegangsprijs: f75. Voor leden en vrijwilligers van beide organisaties: f25. Reserveren door het bedrag over te maken op giro 19 79 30, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht, onder vermelding van 'Symposium 15 november' en het gewenste aantal kaarten. Voor meer informatie: (030) (2)39 21 92.

Geestverwanten

Humanitas en het Humanistisch Verbond zijn verwante organisaties. Daarom kiezen ze voor een gezamenlijke viering van hun jubilea. Maar in hun werkzaamheden leggen ze ieder hun eigen accenten.

Humanitas richt zich vooral op praktisch uitvoerend werk in de maatschappelijke dienstverlening. Ze wil tevens een samenleving opbouwen die voldoet aan humanistische uitgangspunten zoals gelijkwaardigheid, medemenselijkheid, zelfbestemming, zelfontplooiing en eigen verantwoordelijkheid. Meer dan zeventienduizend vrijwilligers zijn actief in de thuiszorg, de ouderenzorg, het werk met jongeren in kansarme situaties, in de opvang van dak- en thuislozen en van asielzoekers, in het bevorderen van begrip en respect tussen mensen die verschillen in cultuur, leefwijzen, en leeftijden. Daarnaast is Humanitas actief in professioneel georganiseerd werk: de kinderopvang, de zorg voor mensen met een (verstandelijke) handicap, inkomensbeheer van mensen die daar zelf niet toe in staat zijn, de ontwikkeling en exploitatie van woon- en zorgvoorzieningen voor ouderen. De basis van Humanitas wordt gevormd door 86 afdelingen, zij nemen het leeuwedeel van het uitvoerende werk voor hun rekening. Ook zijn er districten en is er een landelijk bureau voor beleidsontwikkeling en ondersteuning.

Het Humanistisch Verbond wil mensen prikkelen tot nadenken over humanistische waarden als zelfbeschikking, verdraagzaamheid en keuzevrijheid. Daarmee wil het mensen stimuleren tot bezinning op het eigen bestaan. Het Humanistisch Verbond onderzoekt steeds of nieuwe ontwikkelingen wel bijdragen aan de kwaliteit van het leven. Hiertoe stelt het onder andere bijzondere leerstoelen in op universiteiten. Tendensen die verdraagzaamheid en persoonlijke vrijheid bedreigen, zoals racisme en godsdienstig fundamentalisme, vinden in het Humanistisch Verbond een krachtige bestrijder.

Ook het Humanistisch Verbond is verantwoordelijk voor veel praktisch werk: humanistische geestelijke verzorging in verzorgings- en verpleeghuizen, bij de krijgsmacht, in gevangenissen en ziekenhuizen, begeleiding bij uitvaarten en bij relatievieringen. Het humanistisch vormingsonderwijs en vele humanistische instellingen zijn uit het Humanistisch Verbond voortgekomen.

Behalve een landelijk bureau heeft het Humanistisch Verbond ruim vijftig afdelingen. Veel leden zijn actief als vrijwilliger. Tijdens bijeenkomsten, cursussen en lezingen doen zij samen met andere geïnteresseerden ideeën en inspiratie op.

KINDEROPVANG IN HEILOO

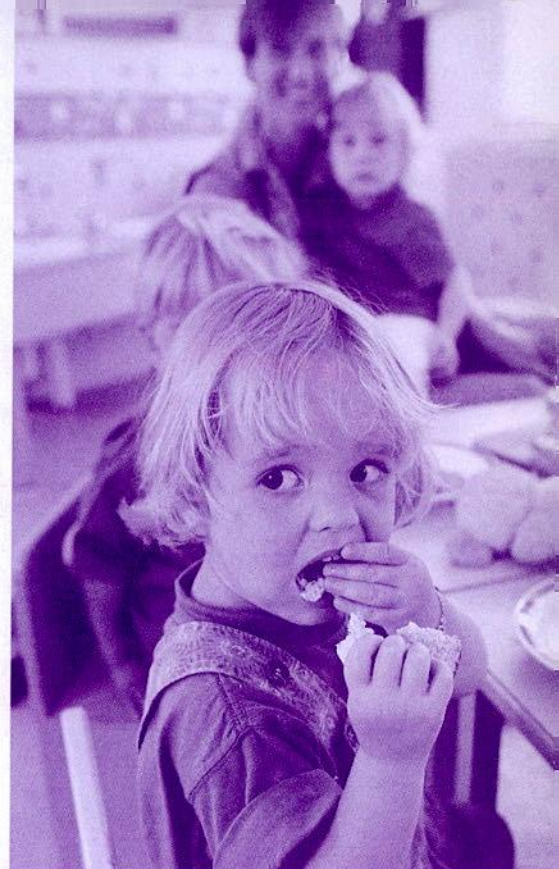
"Kinderen zijn hier nog vrij"

"De kinderopvang van Humanitas behoort tot de grootste en oudste in Nederland", zegt Ingrid Bordewijk, teamleider van kinderdagverblijf Ollie B. Bommel in het Noordhollandse Heiloo. "Toch zijn we nog steeds pionier." Er is iets speciaals aan de Humanitas kinderopvang, vindt ze. "We zijn absoluut niet bureaucratisch, dat is misschien het kenmerkende. Steeds meer mensen hebben bijvoorbeeld flexibele werktijden, daarom experimenteert een aantal instellingen nu met flexibele openingstijden. Een ander kenmerk is: waar een kind mee komt, daar spelen we op in. We zijn geen school, kinderen zijn hier nog vrij. We werken ook niet zo groepsgewijs, daar zijn de kinderen nog te klein voor. Soms horen we van ouders: 'Ze neemt nooit een plakwerkje mee.' Maar die werkjes zijn vaak helemaal doorweekt of verscheurd. Wij vinden het resultaat niet belangrijk, het gaat ons om het plezier in het werk."

In het kleine Heiloo loopt de flexibele opvang – ook de buitenschoolse opvang – via de gastoudercentrale van Humanitas. Ingrid Bordewijk is tevens consulent: "De opvang kan in

ouders beginnen met een waslijst aan wensen, maar uiteindelijk komt het altijd op één ding neer: als iemand maar lief is voor mijn kind."

Ze vindt het een voordeel om bij een grote organisatie te werken: "Het is spannend: meegaan met je tijd, nieuwe ontwikkelingen oppikken. De Humanitas-kinderopvang is een club die vaak het voortouw neemt. We laten ons nu inspireren door nieuwe ideeën over kinderopvang van de Italiaan Loris Malaguzzi uit Reggio Emilia." In deze pedagogiek draait het om 'De honderd talen van kinderen': kinderen kunnen hun gevoelens, ge-

Het enige dat nog moeilijker is dan zich aan strenge leefregels te houden, is te voorkomen ze ook aan anderen op te

Al wat verstandig is, is reeds gedacht; men moet enkel proberen het nog een keer te denken.

Goethe

"Op de begrafenis van een buurvrouw waren we met zijn vijven. Ik dacht: heb je daarvoor geleefd, dat er vijf mensen op je begrafenis zijn en niemand die iets zegt? Dát besef drijft me om dit werk te doen. Er is verdriet, er is woede, er is blijdschap, laat het er zijn. Afscheid nemen is al zo erg, dus probeer het goed te doen." In haar Nijmeegse huis vertelt Hilde van Vlaanderen (44), manager in de thuiszorg, over haar vrijwilligerswerk als humanistisch uitvaartbegeleider. "Ik herinner me een echtgenoot die helemaal voorover hing, kapot, en die gedurende de crematie steeds meer rechtop ging zitten. Je zag hem groeien: dat was zijn vrouw waarover ik in mijn toespraak vertelde en iedereen mocht het weten." Ieder afscheid is ook een confrontatie met ander afscheid, met eerder verlies, met je eigen dood, zegt Van Vlaanderen. Zelf heeft ze de dood van dichtbij meegemaakt. "In 1985 verloor ik een stiefbroer. Het laatste half-

jaar heeft hij bij ons in huis gewoond. Toen heb ik geleerd dat je ook goed afscheid kunt nemen, zodat het waardig is en past bij iemand. Ik heb nog nooit zoveel mensen zien huilen en niemand vond het gek. Uiteindelijk zaten we aan de borrel herinneringen op te halen." Op de cursus uitvaartbegeleiding van het Humanistisch Verbond moet iedereen zijn eigen 'in memoriam' schrijven en voorlezen. "Je gaat dwars door je eigen verdriet heen." De cursus selecteert mensen en leidt op. "Er wordt gekeken of je ervaring hebt met de dingen des levens en hoe je daarmee omgaat." Het humanisme speelt voor Van Vlaanderen tijdens uitvaarten op de achtergrond. "Als mensen er niet om vragen, moet je niet met een bezinnend filosofietje komen. Ze willen geen preek, dus ook geen humanistische preek." Gemiddeld begeleidt ze één uitvaart per maand. "Vanaf het eerste gesprek tot na de plechtigheid zitten die mensen in mijn

hoofd. Mijn normen laat ik thuis, daar hebben mensen geen boodschap aan. Wat ik in te zetten heb is: luisteren, me inleven en vorm geven aan wat ik heb gehoord. Je moet oog voor detail hebben. Ik vraag altijd naar gekkigheden, streken. Dan leven mensen op: 'Pa liep altijd in een driedelig pak.' Pretoogjes. 'Zelfs op vakantie had ie een driedelig pak aan.' Karakteristieke dingen van mensen zijn vaak zo charmant en troostend." Ook moeilijke kanten probeert Van Vlaanderen een plaats te geven. "Maar als mensen zeggen: 'Dit mag niet gezegd worden', laat ik het daar meestal bij, al zeg ik soms: 'Vinden jullie het goed als ik probeer er toch iets van te verwoorden?' Bij een afscheid moet je mild zijn, je bent er om te troosten, niet om een oordeel over de overledene te vellen. Een uitvaart begeleiden heeft alles te maken met dienstbaarheid. Dat klinkt hartstikke ouderwets, maar daar draait het wel om."

Speciale Humanist

Samen Leven luidt het thema van het feestelijke winternummer van de *Humanist*, maandblad over humanisme, mens en wereld, een uitgave van het Humanistisch Verbond. Het gaat vergezeld van een apart katern waarin een aantal geportretteerden uit deze jubileumkrant uitgebreider aan het woord komen. Verder spreken de voorzitters van Humanitas en het Humanistisch Verbond, George Brouwer en Paul Cliteur, zich uit over vijftig jaar georganiseerd humanisme en vooral over de komende vijftig jaar. Twee bestuursleden van de Haagse afdelingen laten hun licht schijnen over actief humanisme op lokaal niveau.

De Humanistische Omroep Stichting

Kiezen vanuit inspiratie is niet alleen het jubileummotto, het is ook de titel van een viertal tv-documentaires die de Humanistische Omroep Stichting (HOS) uitzendt:

19 oktober, 22.35 uur

over drie humanistische raadvrouwen in de huizen van bewaring in Arnhem, Breda en Maastricht.

26 oktober, 22.40 uur

over humanistische raadslieden bij de krijgsmacht.

2 november, 22.40 uur

over humanistisch vormingsonderwijs op een basisschool en een middelbare school.

9 november, 22.40 uur

over humanistisch studentenraadswerk.

De zendtijd van het Humanistisch Verbond is onlangs met vijftig procent uitgebreid, omdat de humanistische stroming een belangrijke en groeiende levensbeschouwing binnen de Nederlandse samenleving is. Vanaf 1 september heeft de HOS – die de uitzendingen van het Humanistisch Verbond verzorgt – gemiddeld drie uur radio per week (op maandagmiddag en -avond) en drie kwartier televisie (op donderdagavond).

Verder op televisie:

YOY Voor het zesde seizoen een reeks documentaire-achtige programma's voor jongeren vanaf vijftien jaar.

Lipstick On Your Collar Herhaling van zes afleveringen subliem Engelse televisiedrama van Dennis Potter (van *The Singing Detective*). Vanaf 12 oktober.

Drama Samen met het ro-theater produceert de HOS een dramaserie met als centraal thema: de keuze. Elk moment kiezen mensen, soms zijn het cruciale beslissingen, soms zijn het kleine stapjes. Vijf losstaande delen vanaf 23 november.

Indringende documentaires

Op radio:

Iedere maandag van 13.00 tot 15.00 uur op Radio 5:

13.10 uur Het voordeel van de twijfel

Een tot nadenken stemmende documentaire.

14.03 uur Boven het Dal (Live)

Interviewprogramma met gasten die in hun leven nog plaats hebben voor idealen.

14.30 uur De Verbeelding

Programma over boeken en schrijvers.

Iedere maandagavond van 21.00 tot 22.00 uur, ook op Radio 5:

De Schemering

Een nieuw programma met een gevarieerd cultureel karakter.

en scepticus die dogmaticus wordt, heeft besloten dat het hoog tijd wordt er zijn gemak van te nemen.

Henry S. Haskins

Taallessen en klaverjassen

Henk Storm (27) is vrijwilliger van het eerste uur bij de Humanitas Opvang Asielzoekers en Statushouders (HOAS). Hij studeerde nog Frans toen hij zich in 1988 aanmeldde als contactpersoon, de eerste schakel tussen de asielzoeker en de Nederlandse samenleving. "Je krijgt een briefje met naam, nationaliteit en het tijdstip waarop iemand aankomt op het station, meestal dinsdag rond 13.00 uur. En daar sta je dan, soms is Humanitas het enige Nederlandse woord dat iemand kent. Maar met handen en voeten lukt het altijd. In drie maanden probeer je iemand wegwijs te maken in Nederland. Je bemiddelt bij problemen en trekt aan de bel als je vermoedt dat iemand getraumatiseerd is. Als het klikt ga ik ook leuke dingen doen: fietsen, naar de bioscoop, uit eten." De Groningse HOAS is de grootste

humanistische hulporganisatie voor asielzoekers van het land. Henk Storm werd er actief omdat hij met asielzoekers wilde werken. "Eigenlijk weet ik niet veel van het humanisme, ik ben zelf gelovig. Voor mij gaat het er om dat mensen verantwoordelijk zijn voor elkaar. De openheid hier bevalt me, het feit dat niemand je iets wil opdringen." Naast de vijf betaalde coördinatoren werken er bij de HOAS zo'n 250 vrijwilligers aan het beheer van de 118 woningen, taalcursussen, vakonderwijs, gezondheidszorg, integratie en sociaal-culturele activiteiten. "We streven ernaar om mensen zo veel mogelijk zelf te laten doen, maar de Nederlandse bureaucratie is zo ingewikkeld. Laatst wilde een vrouw weten of haar broer uit een asielzoekerscentrum in Haarlem bij haar mocht komen wonen. Zelf is ze al erkend. Ik weet dat hij bij

haar mag logeren als hij elke week terug gaat voor een stempel, maar of hij daarmee zijn urgentiepunten voor een woning verspeelt? Voor mij is dat ook bellen en puzzelen. Je kunt niet meteen van iemand verlangen dat hij dat zelf kan, dan verdwaalt hij." Aan zijn vrijwilligerswerk heeft Henk Storm veel vriendschappen overgehouden. "De helft van mijn vriendenkring bestaat uit voormalige asielzoekers en m'n huisgenoot is een Iraniër. Soms is die vermenging van werk en privé wel eens te veel, dan verlang ik naar de moeiteloze communicatie met iemand van m'n eigen cultuur. Door dit werk ben ik tegelijk toleranter geworden en heb ik mijn grenzen ontdekt. In het begin dacht ik dat elke asielzoeker een perfect mens was, ik had een heel naïef beeld. Maar ze kunnen net zo bevoor-

oordeeld zijn als Nederlanders. En er heersen veel misverstanden, bijvoorbeeld dat westerse vrouwen 'er zelf om vragen'. Dan blijf ik mijn cultuur uitleggen, dat een vrouw zelf beslist, ook als ze naakt rondloopt. Het blijft spannend om de discussie aan te gaan, om te kijken waar je uitkomt. Maar het is soms ook gewoon gezellig, lekker klaverjassen in de inloopruimte."

De moeilijkheid van de wereld is dat de dommen zelfverzekerd zijn en de verstandigen van twijfel vervuld.

Bertrand Russell

Feestelijke symboliek

"Het is een dag met een gouden randje geworden", zegt een stel over hun bruiloft. "Vooral het duet dat we samen hebben gezongen, maakte indruk. Door onze gesprekken met de humanistisch begeleider is het gelukt om op onze eigen manier vorm aan de dag te geven." Trouwen, een samenlevingscontract afsluiten, 25 jaar samen zijn. Het zijn zeer speciale momenten in een relatie. Een gang naar het gemeentehuis, een diner en een feest vinden sommige paren te mager. Er ontbreekt iets: een ceremonie, een moment van bezinning, waarin

uitgangspunten spelen daarbij een rol, al komen ze niet altijd met zoveel woorden ter sprake. De relatieviering is niet alleen bestemd voor uitgesproken humanisten. Iedereen die zich in humanistische waarden herkent, kan er een beroep op doen. "We hebben onze verbintenis echt opnieuw bevestigd", zegt een paar over hun 12 ½-jarig huwelijksfeest. "De toespraak van de begeleider heeft daar zeer toe bijgedragen. En ook de kinderen hebben een plaats gekregen. Het was echt onze dag."

WIN EEN ZEEFDUK VAN CORNEILLE

HORIZONTAAL

- 3 Schreef 'Lof der zotheid' (7)
- 10 Orgaan van het Humanistisch Verbond (8)
- 23 Behuizing van een bio-industrieel kalf (4)
- 32 Die rivier laat Siberisch koud (2)
- 36 Waarlangs je de snelweg verlaat (6)
- 42 Komt vóór het middelbaar en hoger onderwijs (2)

VERTICAAL

- 1 Leer van het humanisme (11)
- 2 Lief doend (8)
- 3 Zedelijke houding of motivatie (5)
- 7 Katholieke eredienst treft doel niet (3)
- 15 Aanhangers van groeiende godsdienst in Nederland (10)
- 23 Doen asielzoekers met hun Groningse contactpersoon (12)
- 26 Beoogd eigenschap van een

viering op met een toespraak of door de plechtigheid te begeleiden, precies zoals het paar wil. Humanistische

verzoenen, dan slaagt hij nergens in.

Albert Camus

HUMANISTISCH RAADSWERK IN BEILEN

De kleur van het leven

"Sommige dingen die in mijn hoofd zitten zijn heel moeilijk uit te leggen. Ik kan daar alleen met Ton goed over praten. Via hem krijg ik een helder beeld. Ook als ik voor de vijftiende keer wil vertellen over mijn overleden hond, dan mag dat." Caroline Visser (39) vertelt schuchter over haar contact met humanistisch raadsman Ton Koster. Toen ze zes jaar geleden voor de eerste keer werd opgenomen in het psychiatrisch ziekenhuis in het Drentse Beilen ging ze meteen naar hem toe. "Mijn vader is humanist en zei dat ik met de raadsman over alles kon praten. En dat hij niets zou doorvertel-

len aan de dokters. Dat vind ik heel belangrijk." Vijf maanden geleden wilde Caroline een zelfmoordpoging doen met 200 kalmeringspillen. Die morgen was ze nog bij Ton geweest, een beetje schuldig zegt ze: "Die keer heb ik hem niet eerlijk verteld wat me bezig hield." Ton Koster (48) is al 16 jaar raadsman en wordt regelmatig geconfronteerd met patiënten die uit het leven willen stappen: "Ik ga dat gesprek altijd aan, vanuit respect voor iemands eigen verantwoordelijkheid. Meent hij het echt, heeft hij alles afgewogen? Als ik merk dat mensen louter gefixeerd zijn op hun einde, probeer ik de dunne draad met het leven in stand te houden." Koster verzet zich tegen het beeld dat leven alleen uit geluk en genieten bestaat. Pech, ziekte, tekort, afscheid, verdriet zijn er onlosmakelijk mee verbonden. "Hier zitten veel mensen die in de war zijn, die lijden aan het leven, voor wie het leven te veel is, of juist te weinig. Ik probeer om ze dat lijden een plaats te la-

ten geven. Voor je diepste drijfveren zijn geen woorden, maar je kunt er wel contact mee maken en zoeken naar een vorm. Dat vermogen probeer ik aan te spreken: wat is het menselijke in de ander, wat beweegt hem? Voor mij is het belangrijk welke kleur iemand aan zijn leven geeft. Sommigen zijn zo gekwetst dat ze helemaal in een eigen wereld leven, waar niemand meer in mag. Ook die mensen probeer ik te laten weten dat ze er mogen zijn zoals ze zijn." Humanistisch raadswerk houdt voor Koster niet op bij gesprekken. "Koffie drinken of een wandeling maken kan ook raadswerk zijn." In de huiskamer van de oudere patiënten leest hij bijna elke week een verhaal voor. 'Het verhaal van de oude klokkeluider' bijvoorbeeld, of 'De treurige geraniums'. "Ik kies korte verhalen of sprookjes die de kern van het leven raken. Na afloop praten we daarover, wat zegt dat verhaal je over het leven?"

De naam van Caroline Visser is gefingeerd

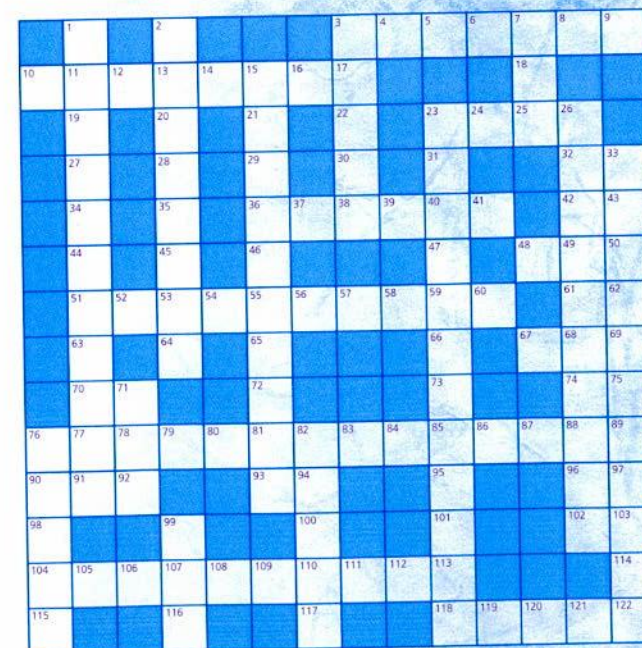
De menselijke handelingen niet bespotten, niet betreuren, niet veroordelen, maar begrijpen.

Spinoza

- do (2)
67 Vogelvrije toestand (3)
70 In handen (2)
74 Afgekorte provincie (2)
76 Vrijdenkersvereniging (2,4,8)
90 Literatuurprijs (3)
93 No, anders afgekort (2)
96 Beknot item (2)
102 Broer van Willem Bever (2)
104 De goede dood die ter discussie staat (10)
118 Wie daarnaar staart ziet alleen zichzelf (5)
- 76 Onzin vertellen (5)
82 Zochten middeleeuwse ridders naar (5)
99 Als het ware, verkort (3)

Breng de letters uit de puzzel over naar de corresponderende vakjes in de onderste balk. Zo verschijnt een uitspraak van Multatuli, de oplossing van de prijsvraag. Knip uit langs de stippellijn en zie ommezijde voor het adres. Onder de goede inzendingen wordt onder toezicht van een notaris de zeefdruk 'Evation' (1995) van Corneille verloot, aangeboden door Jaski Art Gallery. (Medewerkers van de landelijke bureaus zijn van deelname uitgesloten.)

76	3	61	43	77	52	15	109	41	50	2	118
84	62	19	58	20	9	44	51	7	89	74	21
106	49	98	80	14							

Zin in opvoeding

Humanitas en het Humanistisch Verbond organiseren een jubileum-symposium 'Zin in opvoeding', over de normen en waarden in de dagelijkse praktijk van het opvoeden. De middag vindt plaats in De Rode Hoed in Amsterdam.

Ook voor kinderen bepleiten humanisten een zo groot mogelijke zelfbeschikking. Maar het gevaar bestaat dat 'opvoeding tot vrijheid' verzandt in vrijblijvendheid en onverschilligheid. In opvoeding en onderwijs is het steeds zoeken naar een evenwicht tussen sturen en *laissez-faire*.

Is de aandacht voor zingevingsvragen in het onderwijs te mager? Moet er meer ruimte komen om kin-

deren te leren omgaan met vragen over goed en kwaad? Ook in een vroeg stadium duiken deze vragen al op. Is kinderopvang niet te beperkt omdat ze zich tot nu toe alleen toelegt op het bieden van een veilige plek? Humanisten vinden dat kinderopvang zich moet ontwikkelen tot een pedagogische instelling waar aanvullende opvoeding wordt geboden, naast de opvoeding thuis. En thuis, hoe gaat het daar toe? Wat is eigenlijk een humanistische opvoeding? Uit onderzoek kwam naar voren dat humanistische opvoeders zes accenten leggen: openheid, dialoog, inspiratie, vorming, moraliteit en levenskunst. Maar kunnen deze accenten niet op gespannen voet komen te staan met het inzicht dat

kinderen duidelijkheid, structuur en houvast nodig hebben?

En tot slot draait het om de vraag: hoe maken mensen zich normen en waarden eigen, hoe worden deze tot vanzelfsprekenheden van waaruit mensen leven?

JUBILEUMDAG HUMANISTISCH VERBOND

De kunst van het anders-zijn

Op 17 februari 1996 bestaat het Humanistisch Verbond precies vijftig jaar. En dat wordt gevierd. Thema van de dag is: 'De kunst van het anders-zijn – Tolerantie als activiteit'. In Nederland wonen veel mensen met verschillende achtergronden en leefwijzen: een pluriformiteit om trots op te zijn. De overtuiging dat elke mens zich vanuit zijn eigenheid moet kunnen ontplooiën, is een bindend element van de humanistische beweging. Maar verschillen kunnen ook botsen, omgaan met verschillen is een kunst. En tolerantie is niet een morele eigenschap die je hebt of niet, het is een activiteit, een manier van doen.

De voorbereidingen voor de jubileumdag zijn in volle gang. Bel voor het definitieve programma het Humanistisch Verbond, (030) (2)39 21 92.

et uitroeien van één vooroordeel is meer waard dan 't bedenken van tien nieuwe stelsels.

Multatuli

e zekerste manier om een jongeling te bederven is hem ertoe te brengen gelijkgezinden hoger te achten dan andersdenkenden.

Friedrich Nietzsche

HUMANISTISCHE ORGANISATIES

Met ingang van 10 oktober wijzigen een groot aantal telefoonnummers in Nederland. In deze lijst staan de nieuwe nummers (de oude nummers zijn lichtblauw vermeld).

Humanistische Bouwstichting Bejaardenhuisvesting (HBB)
(020) 408 66 66
Biedt woonzorgdiensten aan alle ouderen, waarbij zelfstandigheid en behoud van eigen leefstijl belangrijke uitgangspunten zijn.

Humanistische Geestelijke Verzorging (HGV)
gezondheidszorg:
(030) 239 21 37
(030) 39 21 37;
defensie:
(030) 691 44 36
(03404) 144 36;
justitie:
(030) 695 23 01
(03404) 523 01

Humanistische raadsleden werken onder andere in verpleeg- en bejaardenhuizen, in gevangenissen en huizen van bewaring en in de krijgsmacht om mensen bij te staan in het vinden van een weg door het leven.

Humanistisch Instituut voor Ontwikkelings-Samenwerking (HIVOS)
(070) 363 69 07

Geeft financiële ondersteuning aan projecten in de Derde Wereld die een bijdrage leveren aan het bevorderen van economische zelfstandigheid, scholing en vorming, ontwikkeling van de gemeenschap en opbouw van eigen organisaties.

Humanistische Omroep Stichting (HOS)
(035) 628 46 89
(035) 28 46 89
Verzorgt radio- en televisieuitzendingen vanuit

Humanitas
(020) 626 24 45
Landelijke vereniging voor (vooral plaatselijke en kleinschalige) maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw.

International Humanist and Ethical Union (IHEU)
(030) 231 21 55
(030) 31 21 55
Wereldwijd samenwerkingsverband tussen humanistische en humanistisch-atheistische organisaties.

Jonge Humanisten
(030) 239 21 00
(030) 39 21 00
Vereniging van jonge mensen die het humanisme een plaats in hun leven willen geven.

Stichting Humanitas Dienstverlening aan Mensen met een Handicap (DMH)
(030) 605 50 04
(03402) 550 04

Verleent diensten aan verstandelijk en meervoudig gehandicapten en bevordert het verkrijgen van een volwaardige plaats in de maatschappij, onder meer door exploitatie van woonvormen.

Stichting voor Studentenraadswork
(024) 360 27 20
(080) 60 27 20

Stimuleert en bevordert humanistisch studentenraadswork aan universiteiten en hogescholen.

Stichting Kinderopvang Humanitas
(045) 572 97 97
(045) 72 97 97

Organiseert verschillende vormen van kinderopvang. Door heel Nederland zijn er Humanitas-kinderdagverblijven en -gastoudercentrales.

Stichting Protecta
(020) 626 24 45
Werkstichting van Humanitas. Verzorgt het financiële beheer en

VRIENDSCHAPPELIJK HUISBEZOEK IN PURMEREND

"We noemen elkaar gewoon bij de naam"

haar galerijflat. Ze zit bij het raam in haar fauteuil en kijkt uit op andere flats, op grasvelden en boomtoppen. "Vijftien jaar ben ik met haar omgegaan en afgelopen herfst zat ze ineens dood in haar stoel. Wat ik toen allemaal heb meegemaakt. Ik ben enig kind, ik ben helemaal alleen. Toen kwam mevrouw Vervoort." Corry Vervoort, coördinator vriendschappelijk huisbezoek van Humanitas Purmerend, en ook al begin zeventig, lacht: "U was helemaal in de war. Bij het eerste telefoontje vroeg u: 'Komt u bij mij wonen of ik bij u?'" Mevrouw

lieve Ria aan mij hebt gegeven", zegt ze. Ria luistert met een glimlach. De bezoekersgroep Purmerend bestaat uit vijftien vrouwen en vijf mannen. Ze zijn tussen de twintig en tachtig. Corry Vervoort: "Wij komen bij mensen om hun eenzaamheid te verlichten, een praatje te maken, een kopje thee te zetten. Ieder vult dat op zijn eigen manier in. Zo doet een gepensioneerd politiemans allerlei karweitjes voor mensen. Hij loopt zich het vuur uit de sloffen. De een zegt: 'Ik ga niet met mensen wandelen, daar

Corry Vervoort en Ria Kuipers van de bezoekersgroep

houd ik niet van.' Een ander doet niets liever. Onze eis is dat vrijwilligers hun mensen eens per week bezoeken. Jammer genoeg hebben we weinig nieuwe aanwas. We zouden wel groter willen worden. Er zitten allerlei mensen in de bezoekersgroep, chique dames en gewone volkswomen. Een kwart is katholiek, er zijn protestanten bij, ongelovigen. Wat ze gemeen hebben is dat ze wat dieper over de dingen nadenken, ze hebben een gezond verstand en een goed hart. Slechts een kwart is lid van Humanitas. Toch zijn we wel degelijk een humanistische vereniging. Ons motto is: laat mensen in hun waarde, wat ze hun hele leven gedacht hebben, gaan wij ze nu niet meer afpakken." Mevrouw Weiland knikt instemmend en vertelt dan: "Ik kom nooit buiten, want ik weet hier de weg niet." Ria Kuipers: "Als het weer mooi blijft, gaan we eens wandelen in de buurt."

Aarzelend oppert mevrouw Weiland: "Misschien kunnen we een keer het graf van mijn vriendin bezoeken." Ria: "Dat komt in orde, mijn man rijdt ons er wel heen." Mevrouw Weiland zegt tegen een tevreden luisterende Corry Vervoort: "Ik ben niet meer helemaal alleen. We noemen elkaar gewoon bij de naam. Dat vrouwen, dat hoeft niet. Je kunt met elkaar praten. Ik neem ook wel dingen van Ria aan."

De mens is wijs, zolang hij de waarheid zoekt, zodra hij meent haar gevonden te hebben is hij een dwaas.

Talmoed

MEER INFORMATIE?

Met deze bon kunt u informatie aanvragen over Humanitas en het Humanistisch Verbond. U kunt hiermee ook uw oplossing van de prijsvraag inzenden. Stuur de bon in een ongefrankeerde, open envelop naar: Humanitas/Humanistisch Verbond Antwoordnummer 4115, 3500 VB Utrecht

IK WIL

- een algemeen informatiepakket ontvangen over Humanitas en over het Humanistisch Verbond
- specifieke informatie over
- meedoen aan de prijsvraag

Naam en voorletters

Adres

Postcode

Woonplaats

Telefoon*

Man/vrouw

Geboortedatum

* Indien uw telefoonnummer per 10 oktober 1995 wordt gewijzigd, verzoeken wij u om uw nieuwe nummer te vermelden

Stichting Socrates
(030) 239 21 00
(030) 39 21 00

Zet zich in voor het verdedigen en bevorderen van mensenrechten in de Derde Wereld, met een speciaal accent op de rechten van vrouwen.

**Humanistisch
Studiecentrum
Nederland (hsn)**
(030) 239 01 89
(030) 39 01 89

Wil door het verrichten of laten verrichten van onderzoek, het publiceren van wetenschappelijke rapporten en het organiseren van studiedagen bijdragen aan de meningsvorming over filosofische, levensbeschouwelijke, maatschappelijke en sociaal-culturele vraagstukken.

Humanistisch Verbond
(030) 239 21 00
(030) 39 21 00

Landelijke vereniging van mensen die een humanistische levensvisie delen, daarover willen nadenken en daaraan vorm willen geven.

**Humanistisch Vormings
Onderwijs (hvo)**
(030) 234 17 00
(030) 34 17 00

Stimuleert leerlingen in het openbaar en algemeen bijzonder onderwijs om kritisch en creatief na te denken over normen en waarden. Het Pedagogisch Studiecentrum hvo verzorgt onder andere (na)scholing en geeft publikaties uit over de relatie onderwijs en levensovertuiging.

**Humanistisch
Vredesberaad (hvb)**
(030) 604 07 64
(03402) 407 64

Samenwerkingsverband van mensen die vanuit een humanistische visie nadenken over en reageren op vraagstukken van gewelddadig menselijk gedrag.

**Stichting Steunfonds
Humanisme**
(030) 239 21 00
(030) 39 21 00

Zamelt geld in voor het Humanistisch Verbond. Treedt tevens op als executeur-testamentair en geeft persoonlijke adviezen over nalatenschappen.

**Vrijdenkersvereniging
De Vrije Gedachte**
(0180) 51 71 60
(01807) 171 60

Richt zich op het bevorderen van een humanistisch-atheistische levenshouding, die is gebaseerd op het door de rede leren kennen van de werkelijkheid en het in eigen verantwoordelijkheid handelen in solidariteit tussen mensen, dit in het besef van de eindigheid en onherhaalbaarheid van het individuele leven.

**Universiteit voor
Humanistiek (uvh)**
(030) 239 01 00
(030) 39 01 00

Integreert wijsbegeerte, ethiek, psychologie, sociologie, cultuurwetenschappen en theorie van de levensbeschouwing tot de studierichting Humanistiek. Opleiding voor humanistische raadslieden.